

**Тыл сайыннарыы уонна грамотаҕа үөрэтии дьарык
кэнспиэгэ**

Тиэмэтэ: «Тыл алыптаах дойдута»

Бэлэмнэни бөлөх оҕолоро

Дьарык аата: «Тыл алыптаах дойдута»

Бөлөх: Бэлэмнэнии бөлөх

Үлэ көрүнгэ: Тыл сайыннары уонна грамотаҕа үөрэтии

Сыала: Дорҕооннору арааран истэр сатабылларын чинэтии. Тыл саппааһын байыты. Дорҕооннору чуолкайдык сангарарга эрчийии.

Туттуллар матырыяаллар: муз. центр, фишкалар, ойуулар, карточкалар, ноутбук.

Дьарык хаамыта:

- Оҕолоор, биһи билэбит: «Саамай муударай уонна боростуой этиини: Көрсө түһээт - үтүө күнүнэн» - диибит.

Төгүрүйэ туруоххайын!

Бэйэ-бэйэбитигэр үтүө күнүнэн диэххэйин!

Үтүө күнүнэн, үтүө күнүнэн!

Бары үөрдэхпитинэ -

Үтүө күн сабаланыа!!!

Бары дьарыкка бэлэммит.

Бары олус кыһаллыахпыт.

- Оҕолоор, көрдүбүт эрэ бу кимий? (*Белоснежка*)

- Белоснежка эһиэхэ сурук ыппыт . Мин эһигини «Тыл алыптаах дойдутугар ынырабын». Бу мин корзинабар туох баара буолуой? (Яблока) Бу көннөрү яблокалар буотахтар, аптаах яблокалар, бу соруудахтары толордохпутуна Белоснежка доҕотторугар тийиэбэ.

Эрчиллиилэр.

«Кыыллар» - Бу ханнык кыылларый?

- Куобах

- Саһыл

- Бөрө

- Эһэ

- Тиинг

- Таба

Чуолкайдык ааттаталаан. Ханнык дорҕоонтон тахсалларын быһаарын.

Эһэ Э-тэн, бөрө Б-тан, саһыл С-тан

Бастакы соруудаҕы толордубут. Аны иккис соруудахпытын толоробут.

«Сөп дуу, сыһа дуу?» - Худуоһунньук бу ойууга сөпкө уруһуйдаабыт дуо?

«Тыл иннигэр, ортотугар, кэннигэр» - Бу ойууга Таба диэн тылга Т дорҕоон хайа өттүгэр иһиллэрий? Иннигэр дуу, ортотугар дуу, кэннигэр дуу? Фишкалары

уурталыбыт. Т дорџоон бүтэй дорџоон дуу? Аһаџас дорџоон дуу? Ханнык
фишканнан бэлиэтиибитий бүтэй дорџоону?

Хамсаныылаах тохтобул.

Кыһын буолла, тымныйда,
Тула бүттүүн хаар буолла.
Кыылар уонна көтөрдөр
Тыаџа бааллар эбиттэр.
Чыычаахтарбыт көтөллөр.
Үөт талах быыһыгар
Саһыл саһан олорор.
Үөһэ көрүөх, ол тииккэ
Тиинчээн уйа туттубут.

«Ханнык остуоруйаный?»

А) «Үс эһэ» - Биир кыыс дьиэтиттэн тыаџа тахсыбыт. Тыаџа тахсан мунан
хаалбыт. Дьиэтигэр барар суолу көрдөөбүт да, кыайан булбатах. Тыа устун баран иһэн
арай кыра дьиэџэ тийэн кэлбит. Дьиэ икки хостоох: биирдэрэ аһыыр хос, атына -
утуйар хос. Кыыс аһыыр хоско киирбитэ, остуолга мииннээх үс чааскы турар эбит.

Б) «Кыһыл бэргэһэчээн» - Арай биирдэ эмээхсин оџотугар кыһыл баархат бэргэһэ
бэлэхтээбит. Кыыһы ийэтэ ыңыран ылан этэр:

- Бу отонноох бөрүөк уонна үүт. Эбэџэр ильдэн биэр, сэрэн, тыаџа мунан
хаалайаџын.

- Суох, мунуом суоџа, суолу билэбин, синньигэс ыллык устун туораабакка бара
туруом, бара туруом. Оччоџо эбэџэр тийиэм диэбит.

В) «Кутуйах дьиэтэ» - Арай хонууга дьиэ турар эбит. Онно Хороонньут Кутуйах
сүүрэн кэлэн ыйышпыт.

- Дьиэ - дьиэчээн, ким эйиэхэ олороруй?

Ким да санарбатах. кутуйах дьиэ иһигэр киирэн дьиэдэммит.

Бах-Бах Баџа кэлбит:

- Дьиэ-дьиэчээн, дьэ ким манна олороруй?

Г) «Эриэппэ» - Оџонньор эмээхсини ыңырбыт. Эмээхсин сиэн кыыһы ыңырбыт.
Сиэн кыыс ытын ыңырбыт.

Д) «Колобок» - Ампаартан сиппилибитим

Сүһүөхтэртэн харбаммытым,

Сүөгэйгэ сөтүөлээбитим,

Оһоххо олордуллубутум,

Оџонньордоох эмээхсинтэн

Оннооџор куоппутум.

«Ким ханнык?» - Бу ортотугар тыллар бааллар. Бу сөптөөх тыллары ойууга баар
кыыларга туруоран биэрэбит. (Остуолга үлэ)

«Аһаџас дорџоон ханнан баарый?» - (Остуолга үлэ)

А) Схемаџа тыллараһаџас дорџооннор кыһыл өңүнэн бэлиэтэммит. Ханнык ойууга
бу схемалар сөп түбэһэллэрий?

- Б) Бу схемаға аһаҗас дорҗооннору кыһыл өнүнэн краскалаан диэбиттэр.
- В) Кыһыл өнүнэн көтүтүллүбүт аһаҗас дорҗооннору суруйабыт.

Маладыастар! Хас сорудаҗы толордубут? Тугу ордук сэнээрдибит?